

# SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT



MARS 2 • 2014



Dukater av guld från Östra Silvberget  
Myntstamp från Lincoln i följe med vikingar över Nordsjön  
*De asse et partibus eius* — ett femhundraårsminne  
Specialprägling till Carl XVI Gustafs regeringsjubileum

Pris 30 kr

# SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor:  
www.numismatik.se – www.myntkabinettet.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.  
På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida  
47 x 50  
mm  
250 kr

1/8 sida  
72 x 50  
mm  
350 kr

1/6 sida  
47 x 105  
mm  
400 kr

1/4 sida  
72 x 105  
mm  
600 kr

1/2 sida  
151 x 105  
mm  
1 200 kr

Helsida  
151 x 214 mm  
2 000 kr  
2:a och 3:e  
omslagssidan  
2 500 kr  
4:e omslagssidan  
5 000 kr

SNT har låga annonspriser även 2014

Annonsen på årsbasis får dessutom 20 % rabatt!

Behöver du professionell formgivare till din annons?

Kontakta: [annons@numismatik.se](mailto:annons@numismatik.se)

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds **gratis annons** med högst tre rader  
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs

## Innehåll SNT 2 • 2014

### ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Myntstamp från Lincoln i följe med vikingar över Nordsjön .....	27-30
Dukater av guld från Östra Silvberget .....	31-33
<i>De asse et partibus eius</i> – ett femhundraårsminne .....	34-35
Myntmäsas i Norrköping .....	36
En mycket livaktig myntklubb dubbeljubilerar .....	36
Jubileumsmiddag i FBMK .....	37
Runmärkt i SNF 30 oktober 2013 .....	37
Svenska mynt från Fürth år 1632 .....	38
Avpolletterade? .....	39
En papperspollett från Laxsjöhyttan .....	41
Program för SNF:s årsmöte i Lund 3-4 maj 2014 .....	43

### FASTA RUBRIKER

Nytt mynt. Specialprägling till regeringsjubileet .....	35
Auktioner & Mässor .....	37
Läsekretsen. Örebro Ångslups-Aktiebolags fraktbiljetter .....	38
Lokala numismatiska föreningar och myntklubbar i SNF .....	38
Nytt om böcker. <i>En handelsmans silverskatt</i> .....	40-41
Pressklipp 1886. Fynd i Finland av svenskt pappersmynt .....	41
Personalia. Gunnar Holsts stiftelses medalj 2013 till Rolf Sandström .....	42

### OMSLAG

Karl XI:s så kallade Gripenhielmsdukater med årtalet 1695, men troligen slagen 1696. Inskriften lyder: EX AVRO SVEC: REPERTO IN DALIA & ÖST: SILVERGH A°. 1695. Av N. *Gripenhielm* (= AV SVENSKT GULD UPPTÄCKT I DALARNA OCH ÖSTRA SILVERBERG ÅR 1695. Av *N[ils] Gripenhielm*). Sannolikt graverad av Arvid Karlsteen. Se närmare om dukater av guld från Östra Silvberget på sidorna 31-33.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND. BAKGRUND: MGL.

# SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

## SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

## KUNGL. MYNTKABINETTET

### KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b  
11522 Stockholm  
Tel. 08 - 667 55 98  
Måndagar  
kl. 10 - 12 och 13 - 16  
Fax 08 - 667 07 71  
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3  
Bankgiro 219 - 0502  
Svenska Handelsbanken

### CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby  
monica@numismatik.se

### PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)  
Medlemmar erhåller tidningen  
automatiskt  
Kom ihåg att  
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från  
*Gunnar Ekströms stiftelse för  
numismatisk forskning* samt  
*Sven Svenssons stiftelse för  
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte  
för ej beställt material.  
Texter och bilder i SNT  
lagras elektroniskt och  
publiceras som pdf på  
SNF:s och KMK:s hemsidor.

Den som sänder material till SNT med-  
ger elektronisk lagring / publicering.

TRYCK

Kaigan

ISSN 0283-071X



## VÅREN 2014

### Föreningens aktiviteter

#### MARS

26 FÖRENINGSKVÄLL

Plats Banérgatan 17

18.00 Diskussionsafton.

Tag med ett numismatiskt ämne som du vill ta upp till diskussion eller ett föremål som du vill berätta om. Föreningen bjuder på enklare förtäring.



Föreningskväll  
26/3

#### APRIL

23 FÖRENINGSKVÄLL

Plats Banérgatan 17

18.00 Föredrag av Rolf Sandström: *Från byteshandel till euro*. En bred berättelse om betalningsmedlens utveckling genom tiderna. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

#### MAJ

3-4 SNF:s årsmöte i Lund.

I samband med årsmötet hålls också en mindre auktion.

Se hela programmet på sidan 43 i detta nummer.

SNT FINNS PÅ FACEBOOK



### Kungl. Myntkabinettets verksamhet

#### KUNGL. MYNTKABINETTET

Varmt välkomna till vårens föreläsningsserie. Kostnad: 80 kr inklusive entré till museet som är öppet till kl. 19 föreläsningkvällar och Myntkrogon till kl. 18. Biljetter till samtliga föreläsningar finns att köpa dagligen i entrékassan från och med vecka 4. Se alltid hemsidan för eventuella ändringar eller extrainsatta föreläsningar

KMK FINNS PÅ FACEBOOK OCH TWITTER

#### TUMBA BRUKSMUSEUM

Torsdag 6 mars, kl. 14, föredrag: *Kvinnorna på Tumba Bruk*. Taru Seeger berättar om kända och okända kvinnor genom tiderna på Tumba Bruk. Vilka var de? Vad jobbade de med? Vilken status hade de i brukssamhället?

Reservera gärna plats.

#### SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlslan; buss 4, 44

Kansli: måndagar kl. 10 - 12, 13 - 16

Stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna

www.numismatik.se

#### KUNGL. MYNTKABINETTET

Adress: Slottsbacken 6, Stockholm. T-bana Gamla stan; buss 2, 43, 55, 59, 76

Utställningar: måndag - söndag kl. 10 - 16

Numismatiska boksamlingen: torsdag kl. 13 - 16

www.myntkabinettet.se

#### TUMBA BRUKSMUSEUM

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg Tumba; buss 725

Utställningar: sept. - april, lörd. - sönd.; maj - aug. tisd. - sönd. kl. 11 - 16

www.tumbabruksmuseum.se

# Myntstamp från Lincoln i följe med vikingar över Nordsjön

Av Bo Gunnarsson

Under vikingatiden kom stora mängder myntat silver till Skandinavien från bland annat England. Både danskar och norr-män härjade i det anglosaxiska riket men även ”svenskar” fanns med i härjningstågen. Det finns cirka trettio bevarade runstenar i Sverige som nämner England och oftast är de resta till minne av vikingar som dött i landet. En av dessa runstenar har beteckningen ”SÖ 160” och kommer ursprungligen från Råby kyrka i Södermanland. På stenen kan man läsa:

*Öbarn reste denna sten efter Skræder.  
Han blev död i England i krigarfölje.*

Men det finns också några stenar som omnämner de danagälder som betalades ut mellan åren 991-1018 för att slippa vikingarnas härjningar. Det var enorma mängder silver som tog sin väg över Nordsjön till Danmark och sedan spreds över de skandinaviska länderna.

Vid Lingsberg i Vallentuna socken i Uppland finns stenarna ”U 240” och ”U 241”, där man på den ena kan läsa ristningen:

*Och Dan och Huskarl och Sven lät  
resa stenen efter Ulvrik, sin farfar.  
Han hade i England tagit två gälder.  
Gud och Guds moder hjälpe faderns  
och sonens själar.*

Många gånger förknippas vikingarna endast med våldsamma härjningar och som bärsärkar i ett fredligt England. Men de var också handelsmän, samhällsbyggare och resoluta ledare, som lyckades bygga upp starka relationer både inom och mellan rikena. Och det var inte bara myntat silver som transporterades i vikingaskeppen, utan här fanns även värdefulla stamper som togs till mynthusen i Lund och Sigtuna för att där användas tillsammans med lokalt tillverkade stamper. Det är tack vare den viktiga forskningen kring stampkedjor som man har kunnat knyta reguljära engelska stamper till de skandinaviska myntorterna.

I den här artikeln beskrivs en ny skandinavisk stampkedja som kopplar till en reguljär stamp från Lincoln.

## Ny stamp

För ett par år sedan visade en samlare mig ett vikingatida mynt – en så kallad imitation – med en engelsk *Long Cross* från Ethelreds mynt som förebild. Myntet var slaget med en tidigare okänd åtsidesstamp kombinerad med en fransidesstamp, som gick att identifiera i Brita Malmers stora corpus över Skandinaviska Imitationer; *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020, Comm. NS 9* (Malmer, 1997).

Myntet kopplades in i en så kallad 3-länk och utökade den till att per de-

finition bli en ny stampkedja. Kopplingar mellan myntstamper definieras på tre olika sätt:

*Singel*, eller *enkelkoppling*, är när en åtsidesstamp tillsammans med en fransidesstamp bildar ett mynt. Det finns även exempel på då man använt två åtsidesstamper eller två fransidesstamper för att prägla ett mynt, men detta är ovanligt.

En *länk* bildas när en åtsidesstamp har koppling till två eller flera fransidesstamper. Om en åtsida har koppling till två olika fransidor kopplas tre olika stamper samman och en 3-länk bildas. Om det är en åtsida med tre olika fransidesstamper bildas en 4-länk och så vidare. Det är vanligast att det är en åtsida som omges av flera fransidor. Men det förekommer även att det är en fransidesstamp som kopplas till flera åtsidor, vilket då också blir en länk.

En *kedja* bildas då två eller flera åtsidor kopplas till två eller flera fransidor. En pedagogisk beskrivning av sambanden mellan kedjor, länkar och enkelkopplingar finns i *Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden* (Malmer, 2010, s. 43).

I det här aktuella fallet är det en känd 3-länk som består av en fransida – med Malmers stampbeteckning 9.1134 – kopplad till två åtsidor, 9.192 och 9.219, som tillsammans med samlarens mynt utökas till en kedja

Stampkombination	Antal hela mynt	Medelvikt	Lägsta vikt	Högsta vikt
9.192.1134	4	2,04 g	1,82 g	2,16 g
9.219.1134	16	1,72 g	1,36 g	2,21 g
9.219. ny	1	1,64 g		
9.192. Mossop XIV:29 b	1	1,57 g		
Mossop XIV:29 Bb	5	1,49 g	1,05 g	1,76 g

Tabell 1. Vikttabell över de olika stampkombinationerna i den nya kedjan.



Fig. A. Den nya Kedja 402 som formas av den tidigare kända 3-länken, de två nya stampkombinationerna samt myntet från Lincoln.



Fig. 1. Stampkombination 9.219. --- (ny). Vikt 1,65 g. Privat samling.



Fig. 2. Stampkombination: 9.192.1134. Vikt 2,16 g. Privat samling.



Fig. 3. Stampkombination: 9.192.Mossop XIV:29 b. Vikt 1,57 g. KM&MS. Bornholm, Dalegård, Åkers sn.



Fig. 4. Stampkombination: Mossop XIV:29 Bb. Vikt 1,05 g. SCBI 7 – Copenhagen: 588.

(fig. A). Det är åtsidan 9.219, slagen med en grovt skuren stamp med helt förvirrad inskription, som kopplas till den nya frånsidan (fig. 1). Den nya frånsidesstampen är mycket primitivt skuren, också den helt förvirrad, där tecknen inte ens går att tolka som bokstäver. Att det är samma stamp-skrivare som har tillverkat stamp 9.219 är det ingen tvekan om.

### Bornholmsfynd ger utökning

Sommaren 2012 upptäckte jag ytterligare mynt med koppling till den nya kedjan. Under ett forskningsbesök på Nationalmuseum i Köpenhamn studerade och identifierade jag skandinaviska imitationer i ett fynd från Dalegård i Åkers socken på Bornholm. Fyndet, som omfattar nitton skandinaviska imitationer, kommer tillsammans med ytterligare några fynd att publiceras i ett par kommande num-

mer av Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad, NNUM.

I Dalegårdsfyndet finns ett kraftigt böjt och dåligt präglad mynt, men där åtsidan är klart identifierbar till stamp 9.192 genom dess udda porträttstil och retrograda inskription (fig. 2). I Comm. NS 9 är denna kopplad till en frånsida med nr 1134, också den med en retrograd text som går att utläsa till: +EDST•N MΩ BΛD (fig. 3). Stamp-skrivaren måste ha haft tillgång till ett mynt från Bath som han försökt kopiera med resultatet att texten blivit spegelvänd när man sedan slagit mynt med stamparna.

Myntet från Dalegårdsfyndet har dock en annan frånsida än den kända kopplingen 9.192.1134. Frånsidesstampen har varit svårt korroderad när myntet slogs, men delar av inskriptionen kan tydligt läsas som: +STE GEN //// ΩOLI. Myntorten ver-

kade därmed vara Lincoln och myntmästaren skulle kunna vara Steinbitr, utskrivet på mynten som STEGENBITR.

Jag undersökte om frånsidan kunde återfinnas i H. R. Mossops corpus över myntningen i Lincoln och lyckades identifiera stampen som Mossop Plate XIV, nr 29 (Mossop, 1970), mycket tack vare den korroderade stampen och de tydliga spår som detta lämnat efter sig i första och andra kvadrantens fält (fig. 4).

Mossop har registrerat totalt fem exemplar av stampkombinationen. Men tyvärr har jag inte haft tillgång till annat än bilden från Mossop och motsvarande bild från SCBI's (*Sylloge of Coins of the British Isles*) databas som finns åtkomlig via internet. I båda fallen är det mynt nr 588 i SCBI 7, *Royal Collection, Copenhagen*. Part II. Anglo-Saxon Coins, som är avbildad.

Myntet beskrivet i Mossops corpus är alltså slaget med samma korroderade fransidesstamp men med en helt reguljär engelsk åtsidesstamp. Myntmästaren *Steinbitr* förekommer på flera stammar från Lincoln. Myntet är med stor säkerhet slaget i Lincoln och fransidesstampen har sedan transporterats över Nordsjön till någon av de skandinaviska myntorterna. Om det är till Lund eller Sigtuna går ännu inte att avgöra. En svag indikation på Sigtuna är att flera av mynten i den nya kedjan har hög vikt. Å andra sidan finns det Lincolnstammar i den stora kedja 105 som är attribuerad till Lund och just i en del av kedjan som också innehåller relativt tunga mynt (Gunnarsson, 2009a).

De fem mynten med Mossops beteckning XIV:29 är med säkerhet präglade i Lincoln. Även om jag inte fått bekräftat att mynten är hela och utan skador så verkar medelvikten på 1,49 gram ligga väl i överensstämmelse med den reguljara myntningen av typen *Long Cross* från myntorten. Baserat på 637 mynt av typen med Lincoln som präglingsort är medelvikten 1,55 gram (Pettersson, 1990, s. 294).

### Den nya kedjan

3-länken från Comm. NS 9 utökas följaktligen med ytterligare tre stammar och bildar därmed en helt ny stampkedja. Kedjan, som har fått beteckningen 402, kommer att ingå i den planerade volym 18 i Comm. NS-serien. Där kommer även den tidigare okända stampen, och stammarna som här är återgivna med beteckningarna från Mossop, att få sina stampnummer.

### Fler stamptransporter

Det finns flera exempel på engelska stammar som transporterats till mynthusen i Lund och Sigtuna och där använts i kombination med lokalt tillverkade. Malmer beskriver detta i bland annat Comm. NS 9 (Malmer, 1997, ss. 17-18) och i *Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden* (Malmer, 2010, s. 338). Om de komplexa kopplingarna mellan Lund, York och Dublin kan man läsa i *Samlad Glädje*

2009 (Gunnarsson, 2009a). I en tidigare artikel SNT har jag skrivit om en stamp från Huntingdon som senare hamnat i Sigtuna (Gunnarsson, 2009b).

En av stampskärarna hade ett mynt från Bath som förebild då han tillverkade en stamp som ingår i den nya kedjan. Låter man fantasin skena iväg, så kan man tänka sig att det var Gunnars broder Helge som hade myntet med sig på sin resa tillbaka från England. På en runsten, "SM 101" (fig. 5) från Nöbbelholm, Nävelsjö socken i Småland, finns nämligen denna hyllning:

*Gunnkel satte denna sten efter  
Gunnar, sin fader, Rodes son.  
Helge lade honom, sin broder,  
i stenkista i England i Bath.*



Fig. 5. Runsten i Nöbbelholm, Nävelsjö socken i Småland.

MYNTEN ÄR ÅTERGIVNA I SKALA CA 1,5:1

FIG. 1-2 FOTO: MAGNUS WIJK

FIG. 3 FOTO: FÖRFATTAREN

FIG. 4 ÅTERGIVET FRÅN SCBI

FIG. 5

[commons.wikimedia.org/wiki/File:Sm\\_101,\\_N%C3%B6bbeleholm.JPG?uselang=sv](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sm_101,_N%C3%B6bbeleholm.JPG?uselang=sv)

### Referenser

- Gunnarsson, B. 2009a. Den gäckande kedja 105 – spåret av en vikingatida myntunion? i C. Ekström (red.), *Samlad Glädje* 2009 (ss. 71-89). Uppsala. Numismatiska klubben i Uppsala.
- 2009b. Via Ermine Street till Stora Gatan i Sigtuna: vikingatida import av engelska myntstammar. *SNT* 2009:6, s. 140-141.
- (Kommande). Skandinaviska Imitationer i fynd från Danmark, del 3. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*.
- Larsson, M. G. 2008. *Tre Gålder i England. I vikingarnas kölvatten över Nordsjön*. Stockholm.
- Malmer, B. 1997. *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020*. Stockholm (Comm. NS 9).
- 2010. *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995-1030*. Stockholm: Kungliga Myntkabinetet. Svenska Numismatiska Föreningen.
- Mossop, H. R. 1970. *The Lincoln Mint c. 890-1279*. Newcastle upon Tyne: Corbritt & Hunter Limited.
- Pettersson, H. B. A. 1990. Coins and Weights. Late Anglo-Saxon Pennies and Mints, c. 973-1066. i *Numismatiska Meddelanden XXXV* (ss. 207-435). Stockholm. The Swedish Numismatic Society. SCBI databas; <http://www-cm.fitzmuseum.cam.ac.uk/coins/projects/scbi/index.html>

Bli medlem i

**SVENSKA  
NUMISMATISKA  
FÖRENINGEN**

Stiftad 1873

Arsavgiften är 250 kr.  
Som medlem får Du SNT  
automatiskt!

Du kan också prenumerera på SNT  
för endast 200 kr per år.  
[info@numismatik.se](mailto:info@numismatik.se)

# DUKATER AV GULD FRÅN ÖSTRA SILVBERGET

Av Bengt Hemmingsson

Silverförekomsterna vid Östra Silvberget, beläget cirka tio kilometer väster om Säter i Dalarna, torde ha upptäckts strax före år 1483.<sup>1</sup> Gruvans verksamhet reglerades i brev utfärdade av riksrådet åren 1489 och 1491. Och den 21 januari 1498 gav kung Hans en andel i fyndigheten till Sten Sture den äldre. Ett par år senare rasade dock gruvan och brytningen låg därefter nere under flera år. År 1507 hade driften kommit igång igen sedan ett nytt malmstreck påträffats.<sup>2</sup>

Vid Gustav I Vasas trontillträde låg i stort sett hela den svenska silverutvinningen nere. Den energiske kungen sparade därför inga resurser på att återuppta brytningen vid de olika gruvorna. Men först under 1550-talet kom utvinningen igång igen vid Östra Silvberget. Under resten av Vasatiden förde gruvan en tynande tillvaro och år 1641 upphörde driften vid den helt.<sup>3</sup>

Man tycks redan i äldre tider ha haft klart för sig att malmen från Östra Silvberget var ”gyldisk”, det vill säga att den innehöll förhållandevis stora mängder guld. I ett kvitto på inlevererat guld, daterat 27 januari 1558, omnämns sådant som skedats ur såväl 1554 som 1555 års uppbörd av ”Öster Sölffbärgs brukningh”.<sup>4</sup> Tre månader senare utfärdades ett kvitto på bland annat ytterligare guld som skedats ur ”Öster sölffbergzsölff”. Tillsammans har resultatet av dessa skedningar motsvarat en guldhalt i silvret om 1,28%.<sup>5</sup>

Något försök att igångsätta brytningen vid Östra Silvberget igen torde inte ha gjorts förrän landshövdingen Nils Gripenhielm (1653-1706) år 1695 lät bearbeta varphögarna vid gruvan. Han ägde stora kunskaper

inom metallurgi och hade samlat på sig ett omfattande mineralkabinett. Som landshövding i Kopparbergs län ägnade han stort intresse åt gruvnäringen och i sin egen proberkammare försökte han bland annat utvinna silver ur kopparen från Falu gruva.<sup>6</sup>

## 1695

Av guldets som utvanns ur varpen lät landshövdingen prägla speciella dukater med fransidesinskriften: EX AVRO SVEC: REPERTO IN DALIA & ÖST: SILVBERGH A<sup>o</sup>. 1695. Av N. Gripenhielm (= AV SVENSKT GULD UPPTÄCKT I DALARNA OCH ÖSTRA SILVBERG ÅR 1695. Av N[ils] Gripenhielm.)<sup>7</sup> Åtsidans porträtt är utfört i en klassicistisk stil som saknar motsvarighet i den

reguljära dukaterien. Det är dock identiskt med ett som Arvid Karlsteen graverade år 1696 som ersättning till en medalj, vars åtsida hade brustit.<sup>8</sup> Gripenhielms dukat är med andra ord sannolikt slagen först 1696, ej året innan som hittills angetts i litteraturen. Fig. 1.

Antalet präglade dukater har antagits uppgå till hundra stycken; vad detta grundar sig på är dock oklart.<sup>9</sup> Själv talar Gripenhielm endast om ”ett antal” i samtida brev och relationer. Under alla omständigheter är myntet högst sällsynt. Antalet exemplar i privat ägo torde ej vara fler än sju, varav Svenssons (1966 nr 359) numera befinner sig i Preussag AG:s samling *Bergbauepräge*.<sup>10</sup>



Fig. 1. Karl XI:s så kallade Gripenhielmsdukat, troligen slagen 1696. Ex Bonde 5 nr 324.



Fig. 2. Medalj (6 dukater) över prins Gustavs /III/ födelse 13 januari 1746. Ex kungliga gåvan 1780, Hagander 2 nr 5140. Av Daniel Fehrman.



Fig. 3. Dukat av guld från Östra Silvberget 1751, slagen 1752. Ex Bonde 1 nr 623.

Det skulle dock dröja ytterligare några årtionden innan någon vågade sig på att starta upp själva gruvdriften på nytt. År 1730 mutade Adolf Adolphsson Christiernin (1700-1771) in de båda gruvorna vid Östra och Västra Silvberget. Han hade år 1726 skickats utomlands av sin far för att studera bergsbruk och järnhantering. Han besökte då bland annat de stora bergverken i Böhmen och i Harz. Under resan skall han ha fått tag på ett "urgammalt" manuskript som en besökare i Sverige lämnat efter sig, vari omtalades att vid Östra Silvberget fanns gediget guld och att silvermalmen där var gyldisk.<sup>11</sup>

### Västra Silvberget 1746

Christiernin ärvde Västanfors och Fagersta av sin far, vilket gjorde att han – olyckligtvis – kom att ha de ekonomiska resurserna till att förverkliga sina högtflygande planer för de båda silvergruvorna. År 1748 lyckades han också få Fredrik Rothoff (1697-1762), ägare till Carl Gustaf Stads järnverk, som medintressent i Östra Silvberget och följande år kunde man börja pumpa ur den vattenfyllda gruvan.

Då hade Christiernin redan lagt ner 250 000 daler kopparmynt på att öppna den andra gruvan vid Västra Silvberget. Mot denna stora investering skall ställas det klena utbytet; enligt egen uppgift hade han endast utvunnit 420 marker silver. En liten del av detta silver användes år 1746 till att prägla en medalj som också utgavs för att hugfästa minnet av kronprins Gustavs födelse.<sup>12</sup> Fig. 2.

Det förlustbringande projektet hindrade inte Christiernin från att gå vidare vid Östra Silvberget med

obruten entusiasm. Någon gruvbrytning synes dock inte ha kommit igång förrän under 1751, då omkring 40 mark silver utvanns (cirka 8,4 kg). Resultaten under de följande åren var inte så mycket bättre; 1752 utvanns 41 mark 43/8 lod silver, 46 mark år 1753 och 61 mark (cirka 8,7, 9,7 respektive 12,8 kg) år 1754.<sup>13</sup> Redan under 1752 skall dock 12 1/2 lod guld ha avskiljts ur silvret via skedning, vilken utförts av överdirektören vid kontrollverket, Carl Magnus Flintberg.

### 1751

Detta föranledde Christiernin att i början av 1752 insända en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari han inledningsvis berättade om sitt gruvprojekt vid Östra Silvberget. Brevet utmynnade i en anhållan om att få prägla en "minnespenning om Gruvans ånyo upptagande". Christiernin önskade få nyttja kungens bröstbild på ena sidan, "som på svenska dukater brukas", medan myntets andra sida skulle förses med gruvans och "uppfinnarnas" – Christiernins och Rothoffs – namn jämte årtalet 1751.

När sedan tillståndet att prägla femtio dukater av det utvunna guldet slutligen erhöles den 23 april 1752 frångicks Christiernins önskan om att få sitt och sin kompanjons namn på mynten.<sup>14</sup> Det beslöts i stället att reversen skulle få förses med det lilla riksvapnet jämte inskriften ÖSTRA SILVBERGET I FAHLU LÄN och årtalet 1751. På mynten kom dock inskriften till slut att lyda: ÖSTRA SILVBERGET I KOPPARBERGS LÄN. Årtalet avsågs också att erinra om Adolf Fredriks troninträde och kröning, som sammanföll med återupptagandet av

brytningen vid Östra Silvberget. Även om mynten bär årtalet 1751, så är de med andra ord präglade först under 1752. Fig. 3.

### 1754

I början av 1755 återkom Christiernin med en förnyad anhållan om tillstånd att få prägla dukater. Denna gång handlade det om att slå 150 stycken, vilket beviljades.<sup>15</sup> Mynten skulle ha samma utseende som tidigare med undantag för årtalet, som av någon anledning angavs till 1754, trots att de inte präglades förrän under året efter. Fig. 4.

Dukaterna av guld från Östra Silvberget hör till 1700-talets främsta numismatiska sällsynheter. 1751 års dukat (präglad 1752) är endast känd i tre exemplar i privat ägo, medan 1754 års (präglad 1755) finns i sju exemplar i privata samlingar, ett av dem i Avesta Myntmuseum. Att den förstnämnda är så sällsynt är ej märkligt, med tanke på det lilla antalet – endast femtio stycken – som ursprungligen slogs. Upplagan för den senare var ju tre gånger så stor. Jämfört med dukaterna av guld från Ädelfors var dock antalet mynt som präglades av Silvbergsguld försvinnande litet.<sup>16</sup> Troligen har Christiernin dels sålt dem till samlare, dels delat ut dem till inflytelserika personer i syfte att skapa intresse för finansieringen av de förlustbringande verksamheterna.

Vid 1755 års utgång hade Christiernin och hans medintressenter lagt ner 120 000 daler kopparmynt på gruvdriften vid Östra Silvberget. Utbytet var dock magert och snart upphörde brytningen. När A. A. Hülphers gjorde sin bekanta resa i Dalarna år 1757 konstaterade han att "i brist af lönande malm, lär ingen särdeles tillväxning kunna ske", vilket säkerligen var en riktig iakttagelse.<sup>17</sup>

Som tack för sina insatser belönades Christiernin med en bergsråds-titel år 1760, men då var han redan i det närmaste ruinerad. På äldre dagar levde han i armod i Stockholm, där han ibland fick tillbringa tid i bysättningshäktet. Andra fick bära frukten av hans investeringar; brukspatro-



Fig. 4. Dukat av guld från Östra Silvberget 1754, slagen 1755.  
Ex Bonde 6 nr 391.

nera Jennings och Finlay övertog Västra Silvberget, förvandlade det till ett järnbruk och sålde det med god förtjänst. Vid Östra Silvberget däremot avstannade verksamheten för all framtid.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.  
SKALA 1,5:1.

#### Noter

- 1 Beträffande gruvans ålder och förväxlingen med Västra Silvberget i Norrbärke socken, se G. Ekström: När upptäcktes Östra Silvberget? *Historisk tidskrift* 1948 s. 126-134.
- 2 *Diplomatarium Dalecarlicum. Urkunder rörande landskapet Dalarna I*, utg. C. G. Kröningsvärd & J. Lidén (Falun 1842) nr 143, 146, 281.
- 3 F. R. Tegengren: *Sveriges ädlare malmer och bergverk* (Stockholm 1924) s. 177f.
- 4 *Konung Gustaf den Förstes registratur (GIR) XXVIII* (Stockholm 1914) s. 23.
- 5 GIR XXVIII s. 151. För beräkningen av guldhalt, se G. A. Granström: *Ur Sala gruvans historia* (Västerås 1940) s. 487.
- 6 G. Jonasson: art. "Gripenhielm, Nils" i *Svenskt biografiskt lexikon*, häfte 82 (Stockholm 1967) s. 316f.; för hans numismatiska intressen, se E. Nathorst-Böös & I. Wiséhn: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet. Numismatiska meddelanden XXXVI*, Stockholm 1987 s. 48.
- 7 L. O. Lagerqvist: Gripenhielms dukat, i: *Quadra. Klenoder i Kungl. Myntkabinettet* (Stockholm 1998) s. 121-123.
- 8 B. E. Hildebrand: *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer II* (Stockholm 1875) Karl XII nr 99; S. Stenström: Arvid Karlsteen. Hans liv och verk. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1945, s. 237, 312 nr 99.
- 9 B. E. Hildebrand: *Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor* (Stockholm 1860) s. 75.
- 10 K. Müseler: *Bergbaugepräge III. Dargestellt aufgrund der Sammlung der Preussag Aktiengesellschaft. Nachtrag* (Hannover 1998) nr 60/4. I samlingen ingår även ett kopparavslag av samma dukat, nr 60/4a.

- 11 B. Boëthius: art. "Christiernin" i *Svenskt biografiskt lexikon*, band 8 (Stockholm 1929) s. 467f.; se även Ö. Tigerstedt: *Fagerstabrukens historia IV* (Uppsala 1957) s. 39-47.
- 12 Hildebrand 1860 s. 239f nr 2.
- 13 Bergskollegiet, E2g: Bergverksrelationer från Öster- och Västerbergslagens bergmästardöme vol. 7, fol. 83v, 133r (Riksarkivet = RA). Enligt *Riksdags-tidningar 1756* nr 56 s. 224, utvanns under åren 1751-1754 sammanlagt 174 mark 14 3/8 lod silver.
- 14 Inrikescivilexpeditionen, rådsprotokoll Ala, vol. 49; 23/4 1752 fol. 682r-683v (RA).
- 15 Inrikescivilexpeditionen, rådsprotokoll Ala, vol. 55; 20/2 1755 fol. 221v-223v (RA).
- 16 B. Hemmingsson: Dukater av guld från Ädelfors, *Numismatiska klubben i Uppsala*, Småskrift nr 3, 2013 s. 15; jfr även B. Hemmingsson: Dukater av ostindiskt guld, *SNT* 2012:5 s. 105.
- 17 A. A. Hülphers: *Dagbok öfver en resa igenom de, under Stora Kopparbergs höfdingedöme lydande lähn och Dalarna år 1757* (Västerås 1762) s. 92.

## Kungl. Myntkabinettet



med  
konferensmöjligheter

kontakta:  
konferens.butik@myntkabinettet.se

Slottsbacken 6  
Gamla Stan – Stockholm  
Tel.: 08 – 5195 5304

## ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46  
Box 5132 • 102 43 Stockholm  
Tel. 08-662 62 61  
Fax 08-661 62 13

**KÖPER • SÄLJER • BYTER  
MYNT • SEDLAR  
MEDALJER • ORDNAR**

Lagerlista över svenska personmedaljer  
och numismatisk litteratur

www.nordlindsmynt.se

## LUNDS MYNTHANDEL

**KÖPER och SÄLJER  
BYTER och VÄRDERAR**

**MYNT och SEDLAR  
TILLBEHÖR och LITTERATUR**

**GRATIS LAGERLISTA**  
(*uppgesamlarområde*)

Klostergatan 5, 222 22 LUND  
Tel. och fax 046-14 43 69  
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

## HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER  
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

*Olympiska föremål*

Vasagatan 42  
111 20 STOCKHOLM  
Tel. 08-411 08 07

Öppet: måndag-torsdag 11-13

## SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer  
Ordnar Nälmärken



Öppettider:  
Vardagar 10.00 – 18.00  
Regeringsgatan 6  
111 53 Stockholm  
Tel. 08-411 50 81  
Fax. 08-411 52 23

# DE ASSE ET PARTIBUS EIUS – ett femhundraårsminne

Av Bengt Hemmingsson & Frédéric Elfver

*Finis libri quinti & vltimi de Asse & partibus eius: Guillelmi Budei Parisien. a secretis regiis: In chal/cographia ascensiana ad Idus Martias. MDXIII.*

Övanstående rader är hämtade ur kolofonen till Guillaume Budés betydelsefulla verk *De asse et partibus eius* (= Om asset och dess delar), vars tryckning slutfördes i Paris den 15 mars 1514. Det kom att bli den franske humanistens mest kända verk. Inom loppet av tjugo år utkom inte mindre än tio nya upplagor och flera översättningar. Boken räknas också som det tidigaste numismatiska verket.

Budé (latin: Guilielmus Budaeus) föddes år 1467 i Paris. Han studerade juridik vid universitetet i Orléans men övergick så småningom till att läsa grekiska och latin. Efter studierna kom Budé i kunglig tjänst. Ludvig XII sände honom bland annat som ambassadör till Vatikanen. Han var även högt uppskattad av Frans I, som efterträdde Ludvig år 1515. Budé tillhörde dem som övertygade Frans I om att grunda *Collegium Trilingue*, sedermera *Collège de France*. Budé var även initiativtagare till biblioteket i Fontainebleau, som efter flytten till Paris blev *Bibliothèque Nationale*.

Budé korresponderade med de flesta av tidens lärda män, däribland Erasmus av Rotterdam och Thomas More. Den senare tillskrev Budé och uttryckte sig uppskattande över *De asse et partibus eius*.

Det tog Budé nio år att färdigställa boken, som inte bara behandlade antika vikter och mynt utan även citerade en mängd klassiska författare. Den blev därför flitigt använd som textbok under en tid då den antika litteratu-



Titelsidan till första utgåvan av G. Budé, *De asse et partibus eius*, Paris 1514. Privat ägo.

ren ännu inte blivit publicerad i så stor utsträckning. Budé samlade och analyserade alla ekonomiska texter han kunde hitta för att etablera myntens och vikternas inbördes förhållanden samt belysa deras användning i det dagliga livet i antikens Grekland och Rom.

Eftervärlden har dock kritiserat Budé för hans stilistiskt tunga latin och den svåröverskådliga framställningen. En sentida forskare har karakteriserat boken vid första anblick såsom "dåligt organiserad, dåligt komponerad, dåligt skriven och dåligt redigerad". Till bokens svårillgänglighet hör också författarens flitiga bruk av metaforer för olika begrepp, vilket tvingade förläggarna av följande upplagor att bifoga en ordlista.

2014 kan vi fira 500 år med anledning av utgivandet av Guillaume Budés verk, *De asse et partibus eius*.

Förstaupplagan av *De asse et partibus eius* – tryckt av Josse Bade i Paris 1514 i litet folioformat – är en mycket ovanlig bok. I Sverige torde det endast finnas fyra exemplar; två i privat ägo och två i offentlig, i Kungl. Biblioteket<sup>1</sup> och Strängnäs domkyrkobibliotek<sup>2</sup>.

Till bokens svagheter hör den totala avsaknaden av illustrationer. Det dröjde dock bara tre år innan det första verket som använde mynt som förlagor till bokillustrationer såg dagens ljus. År 1517 publicerades i Rom nämligen Andrea Fulvius (1470-1527) lilla oktavvolym *Illustrium imagines: imperatroum et illustrium virorum vultus ex antiquis numismatibus expressi [...]*, en samling sedelärande texter om de romerska kejsarna. De allra flesta av de tillhörande porträtten har uppenbarligen haft mynt som förebilder, tagna ur förläggaren / tryckaren Jacopo Mazzochis egen samling.

De 204 vackra träsnitten har tidigare ansetts vara skurna av Ugo da Carpi men har för inte så länge sedan omattribuerats till Giovanni Battista Palumba. Robin J. Eaglen har i ett par artiklar belyst användandet av illustrationer i den numismatiska litteraturen och han framhåller bland annat att man i *Illustrium imagines* inte strävat efter att återge myntens omskrifter, utan det är myntens porträtt som varit det viktiga.



Guillaume Budé (1467-1540).  
Porträtt ur *Bibliotheca Chalcographica*,  
*hoc est Virtute et eruditione clarorum*  
*Virorum Imagines*, Heidelberg &  
Frankfurt am Main 1652-1669.

*Illustrium imagines* förekommer något mera frekvent på samlarmarknaden än Budés förstaupplaga. I offentliga bibliotek i Sverige finns dock bara ett exemplar, nämligen i Kungl.



Myntbild med kejsar Nero ur A. Fulvio,  
*Illustrium imagines*, 1517. Privat ägo.

Biblioteket. För några år sedan sålde George Frederick Kolbe och Spink & Son ett magnifikt exemplar tryckt på pergament – i denna variant känd i endast två eller tre exemplar – under hand för rekordsumman 35 000 pund.

Frånsett verkens vetenskapliga förtjänster och brister utgör Budés *De asse et partibus eius* 1514 och Fulvius *Illustrium imagines* 1517 utsökta exempel på boktryckarkonsten under renessansen.

## Noter

- Proveniens: Engeströmska biblioteket, med namnteckning på titelbladet: "Theod. Graswinkel" – en holländsk jurist som levde mellan 1600/1601-1666.
- Proveniens: Jesuitkollegiet i Olmütz – en liten stad i nuvarande Tjeckien.

FOTO: FRÉDÉRIC ELFVER

## Litteratur

Cunnally, J.: *Images of the Illustrious. The Numismatic Presence in the Renaissance*. Princeton University Press 1999.

Dekesel, Ch.: *Bibliotheca Nummaria: Bibliography of 16th Century Numismatic books*. Illustrated and annotated Catalogue. Crestline 1997.

Eaglen, R. J.: The illustration of coins: an historical survey. Part I. *British Numismatic Journal* 80 (2010), s. 140-150 + 5 planscher (Presidential Address 2009).

McNeil, D. O.: *Guillaume Budé and Humanism in the Reign of Francis I*. Department of History, Stanford University 1971.

Walde, O.: Äldre numismatisk litteratur i svenska bibliotek. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1941, s. 29-68. Stockholm 1942.

## NYTT MYNT

### Specialprägling till regeringsjubileet

DEN 15 SEPTEMBER 1973 avled H. M. Konung Gustaf VI Adolf på Helsingborgs lasarett och hans sonson besteg tronen som Konung Carl XVI Gustaf. Han firade därför förra året sitt 40-årsjubileum på tronen, något som knappast undgått våra läsare.

Till minne av detta jubileum beslöt därför riksbanksfullmäktige att under hösten 2013 utge ett mynt i valören 1 krona med specialprägling. Sveriges Riksdag utgav detta beslut som Svensk Författningssamling 2013:160, utfärdad 2013-03-22.

Föreskrifterna börjar med att åberopa 5 kapitlet 1 § i lagen 1988:1385 om Sveriges Riksbank och om specialprägling av 1 krona. Anledningen (1 §) anges som att det "år 2013 är 40 år sedan Carl XVI Gustaf blev Sveriges statschef". (2 §) "Myntet ska tillverkas i en legering av 75 % koppar

och 25 % nickel. Myntet ska ha en vikt av 7,00 gram och en diameter av 25,0 mm. Kanthöjden ska vara 1,88 mm". Viktavräkelsen (3 §) får vara högst 2 % från det antal mynt som närmast motsvarar 1 kilogram.

Myntets utseende föreskrivs i 4 § och återges nedan efter mera numismatiska principer av notisförfattaren.

*Åtsida:* CARL XVI GUSTAF SVERIGES KONUNG som omskrift medsols längs kanten. Halsbild vänster sida, varunder årtalet 2013 och konstnärssig naturen EN [= Ernst Nordin].

*Frånsida:* Nedtill och motsols längs kanten omskriften SVERIGES KONUNG I 40 ÅR, överst den heraldiska kungakronan, omgiven av till vänster 1 / KRONA och till höger av S [= Stockholm som utgivningsort] / SI [= S. Ingves, riksbankschefens initialer], därunder FÖR SVERIGE – I TIDEN /



Minnesmynt Carl XVI Gustaf,  
Sveriges konung i 40 år.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

Konungens monogram, omgivet av årtalen 1973 och 2013.

*Rand:* Refflad.

Som tidigare är enkronan präglad av Finlands Myntverk och levererades under november, varför en mera allmän spridning skedde först under 2014. Som bekant har det varit gott om denna valör och "vanliga" enkronor präglades inte 2010-2011, men 2012. Under förra året, alltså 2013, slogs endast den ovan beskrivna enkronan med specialprägling och detta i en upplaga om 5 miljoner.

LLT

## Myntmessa i Norrköping

LÖRDAGEN DEN 5 OKTOBER 2013 anordnade Norrköpings Myntklubb sin Myntmessa på Matteusgården för sjätte året i rad, en väl etablerad tillställning, som lockar många numismatiskt intresserade besökare.

Ett tjugofemtal utställare var på plats och erbjöd ett brett och varierat spektrum av numismatiska objekt som mynt, medaljer, polletter, sedlar, litteratur och tillbehör. Vidare fanns ett begränsat utbud av vykort, frimärken och antikviteter. Auktionsfirmor var representerade av MISAB och Philea/Myntkompaniet, den förra med reklam för sin tionde auktion, som äger rum 14-15 mars 2014.

Myntmässan var välbesökt – mer än ett hundra besökare från stora delar av Sverige. En del myntklubbar hade erbjudit sina medlemmar gemensam resa till Norrköping, bland annat från Borlänge och Uppsala. Svenska Numismatiska Föreningen var väl representerad med mer än hälften av dess styrelseledamöter, som fick tillfälle



Allmän vy från del av Myntmässan i Norrköping.

FOTO: FÖRFATTAREN.

att informellt ta upp aktuella frågor. Allmänt var det idel kända ansikten bland utställare och besökare, vilket gav upphov till diskussioner om erbjudna och inhandlade objekt samt om livet inom och utanför numismatikens värld.

Den lättare servering som erbjöds i mässlokalen var ett uppskattat inslag i arrangemanget utöver den numismatiska kosten.

För den antikintresserade fanns hos några utställare Rolf Sandströms

nyutkomna bok *Romarna och deras mynt* – ett gediget praktverk för samlare av romerska mynt liksom för en historiskt intresserad allmänhet. Boken recenserades i förra årets decembernummer i denna skrift (SNT 2013:8).

Sammantaget var det som vanligt en trevlig och givande myntmessa, både för utställare och besökare, för vilken arrangörerna skall ha all heder.

Curt Ekström

## En mycket livaktig Myntklubb dubbeljubilerar

”Starten var lite försiktig och trevande. Men 25 år senare kan jubilerande Falu-Borlänge Myntklubb glädjas åt ett 80-tal medlemmar och en stabil styrelse.

På måndagen firade 31 av Myntklubbens medlemmar de första 25 åren. Det firades med en trevlig jubileumsmiddag på restaurang Hantverksbyn.

Klubben har växt väldigt mycket under de senaste 10 åren konstaterar Anette Lyngberger som i snart 20 år varit Myntklubbens sekreterare. En annan trojänare i styrelsen är kassören David Lindholm som även han har haft sitt uppdrag i närmare 20 år. Det har varit en stabil styrelse under alla år fortsätter Anette Lyngberger som konstaterar att Falu-Borlänge Myntklubb i februari fick sin tredje

ordförande. Roy Nelson som startade klubben för 25 år sedan, åtta personer hade mött upp vid det första mötet som 1978 hölls i Falun var också Myntklubbens förste ordförande. Han ersattes av Leif Andersson som i februari i år, som efter 20 år på posten, lämnade över till Leif Qvistberg.

Tredje måndagen i varje månad har Falu-Borlänge Myntklubb möte i Liljegården.

I regel deltar 25 till 30 medlemmar i månadsmötena. Myntklubben har även en internetsida och ett medlemsblad. Om vi skulle önska något för de närmaste 5 åren vore det en förnyring. Vi har få juniorer i klubben, för tillfället är det bara tre, säger Anette Lyngberger.”

**NÄR DU LÄST DETTA** så tycker du förstås att jag måst skrivit fel, men nej. Jag fann denna notis i tidningen och se så här skrev man om oss när vi firade 25-årsjubileet. Jag tycker att det är en fantastisk liknelse och lika kunde

vi skriva nu när vi firade 35-årsjubileet med några smärre justeringar.

Jubileet firades på restaurang Liljan, vi var lika många som firade och vi har samma stora medlemsantal även i dag, vilket vi kan glädjas åt och är en mycket aktiv förening med i snitt samma antal månadsmötesbesökare.

Detta kan vi glädjas åt, enär andra myntföreningar lever en mycket tynande tillvaro och många har också upphört. Det var en fantastiskt trevlig och gemytlig jubileumskväll på Liljan och nu blickar vi framåt och hoppas på fler jubileumsår. Klubbkvällarna avhålls på Liljegården i Borlänge tredje måndagen i månaden utom juni och juli. För närvarande håller vi också på och planerar för vår succé Myntmässan under mars månad 2014. Det blir den femte i ordningen.

Leif Andersson

Mynt-masens redaktör

# Runmärkt i SNF

## 30 oktober 2013



**GOTLÄNDSKA RUNMYNT FRÅN 1100-TALET** intresserade många denna föreningskväll. Föredragshållare var Ulf

Danell från Österlens museum i Simrishamn. Ulf höll ett inspirerande föredrag och visade många trevliga bilder. För dig som missade föredraget rekommenderas hans artikel ”Runmynt från 1100-talet efter gotländsk mynträkning” i SNT 2013:3 s. 53-59.

Ulf är arkivarie men sysslar också med numismatik, släktforskning och arkeologi samt har stora kunskaper i runskrift. En spännande och användbar kombination som kan ge nya infallsvinklar på det bevarade myntmaterialet, särskilt då på mynt med runskrift. Utomlands har en hel del mynt med runtecken präglats. I vårt land förekommer runtecken mer sparsamt på mynten, undantaget är bland annat några av Olof Skötkonungs penningar.

### Jubileumsmiddag i FBMK

En mycket delikat och superb jubileumssupé serverades de 31 deltagande medlemmarna i Falu-Borlänge Myntklubb.

Leif Andersson berättade och gav historiska återblickar i myntklubbens verksamhet under åren och framför allt kring *Mynt-masens* tillkomst, innehåll och utveckling. Leif har varit Myntklubbens ordförande under tjugo år och dessutom redaktör och idégivare till klubbtidningen sedan dess första utgivning under namnet *Mynt-masen* för trettio år sedan.

Anette Lyneberger tackade å klubbens vägnar Leif för hans insatser i myntklubben genom åren. Som bevis på uppskattning och med en förhoppning om fortsatt engagemang överlämnades en fin bukett blommor till Leif.

Björn Lindqvist.  
FBMK-sekreterare



Ulf Danell berättar om runmynt på föreningskvällen 30 oktober 2013.

FOTO: FÖRFATTAREN.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 𐀄 𐀅 𐀆 𐀇 𐀈 𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 𐀍 𐀎 𐀏 𐀐 𐀑 𐀒 𐀓 𐀔 𐀕 𐀖 𐀗 𐀘 𐀙 𐀚 𐀛 𐀜 𐀝 𐀞 𐀟 𐀠 𐀡 𐀢 𐀣 𐀤 𐀥 𐀦 𐀧 𐀨 𐀩 𐀪 𐀫 𐀬 𐀭 𐀮 𐀯 𐀰 𐀱 𐀲 𐀳 𐀴 𐀵 𐀶 𐀷 𐀸 𐀹 𐀺 𐀻 𐀼 𐀽 𐀾 𐀿 𐀿

De aktuella runmynten är präglade efter gotländsk mynträkning med 288 penningar på marken. De små mynten är handpräglade och sällan är hela myntbilden tydlig. Ulf Danell har studerat flera mynt för att kunna utläsa hela texten på varje typ. Att runorna dessutom ofta är spegelvända eller inte fullt utskrivna försvårar tydandet. Trots detta har Ulf lyckats läsa ut flera olika namn på de gotländska mynten, bland annat ULAF, BOTULFR och LIKNATR. Namn som Ulf också har lyckats knyta till några av den tidens mer välbärgade gotlänningar och det mesta talar för att det just är dessa personer som stått bakom mynttillverkningen.

Intressant i sammanhanget är att Ulf genom sin forskning vill datera om mynten. Både Lagerqvist<sup>1</sup> och Myrberg<sup>2</sup> daterar myntningen till cirka 1210-1220. Danell vill koppla den till tiden före 1200, kanske med startdatum så tidigt som 1180/1182. LIKNATR dog just år 1200, vilket finns dokumenterat på en gravsten.

Alla runmynten är svåra och få finns bevarade i de offentliga samlingarna. På den privata marknaden torde samtliga typer vara rara, i de fall de överhuvudtaget är tillgängliga.

Jag är övertygad om att föredraget och artikeln väckt många nyfikenhet på denna tidigare relativt okända myntning. Vill du läsa om dessa run-

mynt rekommenderas förutom Ulf artikel i SNT även Nanouschka Myrbergs doktorsavhandling från 2008. Denna finns fortfarande att köpa hos SNF på Banérgatan för 200 kronor + porto.

Vi får hoppas att Ulf publicerar mer av sin kunskap i SNT och kanske besöker någon mer föreningskväll framöver och berättar om andra länders runmynt.

Ingemar Svenson

### Noter

<sup>1</sup> Lagerqvist, L. O.: *Svenska mynt under vikingatid och medeltid*. Stockholm 1970.

<sup>2</sup> Myrberg, N.: *Eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220*. 2008.

### AUKTIONER & MÄSSOR

- 14-15/3 MISAB, Stockholm, myntauktion
- 29/3 Falu-Borlänge Myntklubb, Borlänge, myntmässa
- 29/3 Göteborgs Numismatiska Förening, myntmässa
- 26/4 FriMynt, Helsingborg
- 10/5 Myntkompaniet, Stockholm, myntauktion
- 10/5 Föreningen för Historiska Värdepapper, Stockholm

September  
MISAB, Stockholm, myntauktion

# Svenska mynt från Fürth år 1632

**STADEN FÜRTH**, som ligger nordväst om Nürnberg i Bayern i Tyskland, intogs 1632 av Gustav II Adolf under Sveriges ingripande i trettioåriga kriget. För svensk räkning präglades år 1632 endast en 1-dukat i guld (SB 1a) och 1 taler (SB 2), 4 kreutzer (SB 3-6), 1/28 gulden (SB 7) och 1 heller (SB 8) i silver. Myntmästare var Conrad Stutz (initialerna CS). Samtliga är sällsynta, med tio exemplar eller färre i privata samlingar enligt SB.

1/28 gulden 1632 (SB 7) är i SB och annan litteratur angiven som unik och finns i Kungl. Myntkabinettets



Fig. 1. Gustav II Adolf. Fürth. 1/28 gulden 1632. SB 7.



Fig. 2. Gustav II Adolf. Fürth. 1 dukat 1632. Avslag i silver. SB 1b.

(KMK) samlingar i Stockholm. KMK köpte Oldenburgs exemplar på Bukowskis auktion år 1898.

Men nyligen utbjöds ett andra exemplar (och är därmed det enda kända i privat ägo) av mynthandlare Manfred Olding i Osnabrück. Exemplaret är tyvärr perforerat (fig. 1). Men det innebär att alla svenska mynt från Fürth (SB 1-8) nu är åtkomliga för privata samlare.

Flera av de sällsynta Fürth-myn-

ten utbjöds på Gorny & Mosch Giesseners auktion 217 i Tyskland i oktober 2013. Som objekt 5046 såldes även det extremt rara silveravslaget av 1 dukat 1632 (SB 1b) (fig. 2).

FOTO

1: MANFRED OLDING.

2: GORNY & MOSCH GIESSENER MÜNZHANDLUNG GMBH.

Ottar Ertzeid

## Referens

SB = Ahlström B. m.fl.: *Sveriges Besittningsmynt*. 1980.

## LÄSEKRETSEN



## Örebro Ångslups-Aktiebolags fraktbiljetter

Leif Ekelund i Göteborg har svarat på Ian Wiséhns efterlysning på sidan 18 i förra numret av SNT angående papperspolletterna som användes av Örebro Ångslups-Aktiebolag.

De papperspolletter i olika valörer som visas i artikeln (se exemplet ovan) är troligen fraktbiljetter. Örebro Ångslups-Aktiebolags passagerarpolletter är små och av metall. De är sexkantiga [av samma utseende som till exempel många av Stockholms Ångslups AB:s polletter, red. anm.]. De användes åren 1896-1930 och finns i valörerna 10, 30, 40, 50 och 60 öre.

Leif Ekelund

## Lokala numismatiska föreningar och myntklubbar i SNF

### Alingsås Numismatiska Förening

c/o Johansson  
Roslagsgatan 27  
441 57 Alingsås

### Falu-Borlänge Myntklubb

[www.fb-myntklubb.se](http://www.fb-myntklubb.se)

### Gefle Myntklubb

[www.geflemyntklubb.se/](http://www.geflemyntklubb.se/)

### Göteborgs Numismatiska Förening

[www.gwidor.net/gnf.htm](http://www.gwidor.net/gnf.htm)

### Halmstads Myntklubb

Öringe 111  
312 91 Halmstad

### Kalmar Myntklubb

[www.kalmarmyntklubb.se](http://www.kalmarmyntklubb.se)

### Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb

[www.kfvmynth.se](http://www.kfvmynth.se)

### Myntklubben Skilling Banco

[www.mksb.se](http://www.mksb.se)

### Myntsamlarklubben Goten

[myntsamlarklubbengoten.com](http://myntsamlarklubbengoten.com)

### Nola Myntklubb, Örnköldsvik

[www.infoom.se/nolamyntklubb](http://www.infoom.se/nolamyntklubb)

### Norrköpings Myntklubb

[www.norrkopingsmyntklubb.se](http://www.norrkopingsmyntklubb.se)

### Numismatiska klubben i Uppsala

[www.nku.nu](http://www.nku.nu)

### Samlarklubben Numis

c/o Normark  
Linvägen 5  
930 10 Löfvånger

### Sigtuna Myntklubb

[www.sigtunamyntklubb.se](http://www.sigtunamyntklubb.se)

### Stockholms Myntklubb

[hem.passagen.se/stockholms.myntklubb](http://hem.passagen.se/stockholms.myntklubb)

### Strängnäs Myntklubb

[myntintresse.blogspot.se](http://myntintresse.blogspot.se)

### Södra Dalarnas Myntklubb

[medlem.spray.se/sdmyntklubb](http://medlem.spray.se/sdmyntklubb)

### Villastadortens Myntklubb

Hedvägen 4  
314 33 Hyltebruk

Ändringar och tillägg?

Kontakta: [info@numismatik.se](mailto:info@numismatik.se)

# Avpolletterade?

ÄVEN POLLETTER ÄR PENGAR – betalmingsmedel – och kan vara gjorda av metall, papper eller som numera, plast. De har ett värde, med dem betalar man för en vara eller en tjänst. Ibland utgör polletten ett kvitto.

Polletter utgavs av företag för särskilda ändamål: rakpolletten gällde för rakning och inget annat, ångbåtspolletten för färd med ångbåt, ölpolletten på ölkaféet, danspolletten på dansbanan. I dag finns polletter för till exempel spelautomater, biltvätt, toalettbesök och kundvagnar.

Så långt tillbaka som på 1600-talet vet vi att polletter förekom, från början inom bruks- och gruvmiljöer. Men 1800-talet var polletternas gylene sekel. De användes flitigt på restauranger, spårvagnar, ångbåtar och inom brukssambällen, ja till och med på Stockholms slott.

En utveckling av pollettsystemet ser vi i de allmänna kommunikationernas biljetter, remsor och åkkort. Dagens busskort eller biljett fyller



Ur *Polletter för hela slanten!* av M. Golabiewski Lannby. 2011.

samma funktion som tidigare spårvagnspolletterna: man betalar för färden i förväg och får rabatt vid köp av flera resor. Biljett och pollett kommer från samma ord: *bollet*.

Det fanns fattigpolletter av olika slag, vissa för att äta, andra för att få värmande ved eller övernattnings på ett härbärge. Frälsningsarmén delade ut papperspolletter som berättigade till att säga ved.

Före 1855 års myntordning angavs polletternas valörer i daler och öre, senare i riksdaler, skilling och runstycken, efter 1855 i riksdaler och öre. Efter 1873 gäller krona och öre.

Polletterbruket ligger kvar i många uttryck vi använder än i dag. När du polletterar något skickar du iväg ditt bagage separat. I dag säger vi hellre checka in bagaget. Uttrycket "nu ramlade polletten ner" syftar på kopplingstenen när man lagt i en pollett eller ett mynt – tioöring – för att ringa. Numera används uttrycket när man långt om länge får klarhet i något. Du har säkert avpolletterat en idé eller en person. Då avfärdade du ett förslag eller kanske körde bort någon. Enligt ordboken betyder det att skicka iväg, köra bort, avfärda, avskeda.

MGL



## FriMynt 2014

40:E INT. MYNT & FRIMÄRKSMÄSSAN



# Välkommen!

26 april kl 11.00-18.00

**IDROTTENS HUS**  
MELLERSTA STENBOCKSGATAN, HELSINGBORG, SVERIGE

[www.frimynt.se](http://www.frimynt.se)

HelsingborgsUtställningar • Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel 042-29 25 60 • Fax 042-29 20 83

**Eeva Jonsson: En rik handelsmans silverskatt.** Redaktör: Eva Wiséhn. 2013. 52 sidor. Grafisk form: Emmelie Golabiewski. Foto: Gabriel Hildebrand. Säljs i Kungl. Myntkabinettets butik för 40 kr. Upplagan är 400 ex.

INOM DET NUVARANDE SVERIGES gränser har påträffats mycket stora mängder mynt (drygt 250 000) och andra föremål i silver från vikingatiden. Nästan varje år framkommer en ny skatt, oftast från den fyndrika ön Gotland. Varje fynd kan bidra med en eller flera pusselbitar till förståelsen kring hur importen av silver gick till, hur silvret brukades i våra trakter eller varför och under vilka förhållanden silvret blev kvar i jorden för att påträffas drygt ett millennium senare. Inte sällan är påträffandet i sig förknippat med en spännande historia med jordbrukare som bryter ny mark och finner skatter, eller forna tiders pigor och drängar som plockar potatis och plötsligt finner silver i jorden.

Kungl. Myntkabinettet, som förvaltar majoriteten av de myntskatter som påträffats i vårt land, utkom i oktober 2013 med en skrift om ett nytt och mycket intressant fynd från Öland, nämligen Skedstad i Bred-sättra socken öster om Köpingsvik. Skatten framkom år 2009 som ett resultat av ett gott samarbete mellan markägaren och arkeologerna, vilka arbetade med ett skattfyndsprojekt startat på Öland år 2008.

I skriften finns ett stycke om det så kallade skattfyndsprojektet på Gotland. Detta syftar till att tillvarata rester efter äldre skattfyndsplatser och har sedan starten på Gotland 1977 tillfört drygt 33 500 vikingatida mynt till forskningens fromma. I denna siffra, som inte bara gäller fynd från den fyndrika ön Gotland, ingår även andra efterundersökningsprojekt, till exempel det på Öland.

Den vackert formgivna skriften behandlar inledningsvis och kortfattat: vikingarnas resor, silverskatter, synen på skatter och därefter mer i detalj det aktuella fyndet på Öland och dess

sammanhang. Mot slutet av skriften lyfts handeln i Köpingsvik fram.

Så till fyndet i fråga. Totalt antal mynt i skatten är 1 189 stycken. Vikt inklusive icke-monetärt silver är cirka 1 700 gram. Det yngsta myntet ärpräglat omkring 1029 i Lincoln för Knut den store (1016-1035) i England. Fördelningen av skattens mynt är enligt följande sammanställning, där antalet exemplar anges inom parentes: islamiska (31), volgabulgariska (4), islamiska efterpräglingar (3), indiska (1), tyska (691), italienska (3), böhmiska (1), engelska (381), irländska (7), nordiska [mynt från 820-talet] (3), svenska (43), danska (5), norska (1) samt skandinaviska [präglingar som i nuläget inte närmare kan attribueras geografiskt] (15).

I skriften säreddovisas imitationen av en spansk-islamisk dirhem präglad i Tyskland omkring 1014-1024. Detta mynt har i sammanställningen ovan fogats till de tyska mynten. Omräknat i procent står mynt från det tyska riket för närmare 60 % av fyndmaterialet; mynt från de brittiska öarna för drygt 33 % och drygt 5 % utgörs av mynt från Skandinavien. Resterande del utgörs av islamiska och volgabulgariska mynt.

Ett mynt som sticker ut är det indiska myntet, en *jital*. Aldrig tidigare har ett indiskt mynt från tiden omkring år 1000 påträffats i Skandinavien. Det aktuella myntet visar på ena sidan en vilande vattenbuffel och på den andra en ryttare med en lans i höger hand. Vare sig myntort eller år är angivet. Myntet ärpräglat cirka 980-1000 i Ohind i nuvarande norra Pakistan och är perforerat samt försett med en ring i silver. Mynttypen kallas *Bull and Horseman type*, vilken präglades cirka 875-1021 av *Shahi Kings of Ohind*, traditionellt kallat "indiskt mynt". Myntet har sannolikt kommit till våra breddgrader genom kulturkontakterna längs de ryska floderna. Man har tidigare påträffat ett exemplar i Estland och ett i Polen. Från Ryssland är 5-6 exemplar kända.

Ett annat mynt som skiljer sig från mängden är från Norge ochpräglat under Olav Haraldsson (1015-1030). Tidigare kände forskningen endast till två exemplar av denna typ.



Vidare är andelen "svenska" mynt – mynt präglade i Sigtuna – ovanligt hög. Hela 43 exemplar återfinns i skatten. Myntmaterialet i det aktuella skattfyndet kommer att vara i fokus för forskningen i flera aspekter framöver.

Frågor som känns angelägna att diskutera i detta sammanhang är givetvis formerna för tillgängliggörandet av silverskatternas fyndhistoria och sammansättning. Hur görs det på bästa sätt? Jämför CNS-projektet respektive SCBI-projektet, där det förra syftar till att på ett vetenskapligt sätt publicera de vikingatida fynden i Sverige sockenvis per landskap. Det senare syftar till att publicera de anglosaxiska mynten i olika samlingar i såväl England som utomlands. Möjligheterna är många: fyndkorpus, monografier över enskilda fynd, mynttypskorpus etc.

Även om digital publicering väsentligen underlättar arbetet krävs det ändå rejält med arbetstimmar och kompetens vid bestämningen av en mer omfattande vikingatida skatt. Av tradition har dessutom det monetära och det icke-monetära silvret behandlats separat, ofta i olika typer av fyndpublikationer. Denna sentida dekonstruktion av fynden är olycklig, eftersom det primärt var silver som "importerades". Fynden bör således publiceras, diskuteras och tolkas som helheter.

En annan aspekt som man slås av är hur ofta det talas om handelsmannens skatt i olika typer av publikationer. Det är nog riktigt att det stora flertalet resor i väster- och österled

leddes och bestod av manliga resenärer eller handelsmän, men det är lika riktigt att kvinnan var den som hade ett betydande ansvar för gården. Kan man rentav säga att skatterna är en enskild individs egendom eller är det ättens egendom (jämför odalrätten)?

I slutet av skriften lyfts den sistnämnda frågan upp i analysen av skatten: *Bland de vikingatida skatterna finns familjeskatter där mynten har förvärvats, använts och deponerats under bara en generation. Men här förekommer även släktskatter med mynt som ärvt inom en släkt i två eller flera led och som mer eller mindre har varit en del av gårdens fasta egendom.*

Det står vidare: *Trots en kort uppbyggnaadstid är skatten ovanligt stor. Man kan anta att den har samlats ihop under cirka 20-30 år. De äldsta mynten har sannolikt förvärvats tidigast på 990-talet, de yngsta har lagts ner i slutet av 1020-talet. Således är Skedstadsskatten en aktiv skatt som representerar en generations förmögenhet.*



Undertecknad vill varmt rekommendera läsarna att införskaffa Eevas skrift och gärna kombinera denna med ett besök till Kungl. Myntkabinettet, där delar av skatten från Skedstad kan beses i specialutställningen *I vikingars spår*.

Mycket kan upplevas på distans nuförtiden, men att stå inför artefakter och andra lämningar från våra förfäders tid är något som får en extra dimension om det sker i verkliga livet i utställningslokaler som förmedlar båda fakta och känsla.

Frédéric Elfver

## Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev, sedlar, äldre handlingar m.m.

[www.strandbergs-mynt.se](http://www.strandbergs-mynt.se)

Arsenalsgatan 6 • Box 7377 • 103 91 Stockholm  
Tel. 08-611 01 10 • Fax 08-611 32 95



15 tunnor brukskol gäller denna papperspollett från Laxsjöhyttan i Dalarna. Mått: 62x42 mm. SKANNAD AV MGL.

## En papperspollett från Laxsjöhyttan

**DET HAR FUNNITS MÅNGA BRUK** och hyttor i Dalarna. Några är väl kända, medan andra är mer eller mindre bortglömda.

Laxsjöhyttan i Grangärde socken hör nog till den senare kategorin. Hyttan har anor tillbaka till 1570-talet. Driften pågick sedan med vissa avbrott ända fram till 1877. De sista åren ägdes Laxsjö till lika delar av Forsbacka bruk och Bergslaget.

Järnet från Laxsjöhyttan var märkt med initialerna ONM efter ägaren i slutet av 1700-talet, Olof Nils af Malmsten. Det påstods allmänt att järnet höll god kvalitet. Hyttan gick som bäst omkring år 1875, efter att man låtit installera två lokomobiler. Vid den tiden framställdes cirka 2 000 ton tackjärn per år, som mest 20 ton/dygn.

Träkolsförbrukningen var enorm. Sista året förbrukades 16 650 kubikmeter kol. Som tur var hade hyttan många leverantörer av kol. Dels hade bruket egna kolbönder, dels levererade 65 Gagnefs-bönder och 95 Tunabönder kol det sista året. Till hyttan levererades malm från flera gruvor.

I Kungl. Myntkabinettets ägo finns en inte alltför anspråksfull papperspollett från Laxsjö. På två rader ses en handskreven text (med bläckpenna): *15 Tunnor / Bruks Kol.* Därunder ses en stämplad text på en rad, nämligen J. N. BJÖRLINGSSON. Antagligen var detta den person som stod för verksamheten på platsen. Baksidan är tom.

Måttangivelsen på polletten är 15 tunnor kol. Hur mycket var detta? Termen tunna är helt beroende av vad tunnan skulle innehålla. Mätten är olika för en tunna kalk, en tunna kol, en tunna potatis, en tunna smör eller för en tunna guld för att bara ge några exempel. En tunna kol var enligt Stora Kopparbergs Bergslags mått 147 liter.

Polletten från Laxsjö har tillhört tobakshandlaren Sven Svensson i Stockholm.

IW

### PRESSKLIPP 1886

## Fynd i Finland av svenskt pappersmynt

Sextio sedlar, värda tillsammans 640 skillingar specie, inlagda i näver och gömda i ett plankhål. Sedlarna torde vara från tiden 1802-1834. De ogiltigförklarades först 1949.

Nämndemannen J. Saastamoinen i Sulkavanjärvi by af Keitele socken fann, då han den 8 dennes upptog en plank från lären i sin spanmålsbod, 26 st. 8 skillings, 28 st. 12 sk. och 6 st. 16 sk. sedlar gömda i en i trädet gjord ihålighet, som var täckt af näfver. Sedlarna voro något så när oskadade. Nämnda byggnad reparerades för något tiotal år sedan, men då påträffades skatten icke. Sedlarne äro insända till länets guvernör, berättar Savo.

Pressklipp i  
Wedbergs klippsamling  
1886 s. 276.

## Gunnar Holsts Stiftelses medalj 2013 till Rolf Sandström

**ROLF SANDSTRÖM TILLDELAS** Gunnar Holsts Stiftelses medalj 2013 för framstående numismatisk gärning.

Sandström föddes år 1934 i stadsdelen Masthugget i Göteborg. Han har verkat som lärare och slutade sitt yrkesliv som områdeschef för skola och barnomsorg i Mölndal 1992-1995. Nuförtiden har han oljemålning som hobby.

Hans numismatiska bana inleds 1946 med en amerikansk quarter. Några år samlade han sjömansmynt och svenska årtalsmynt. Men 1950 köpte han sitt första romerska mynt, ett bronsmynt av Konstantin den store. Han blev en flitig besökare i Theodor Högborgs myntbutik och fick dennes förtroende och uppmuntran. År 1960 blev han folkskollärare och medlem i Göteborgs Numismatiska Förening. Sju år senare blev han styrelseledamot där och i två perioder har han varit ordförande, dels 1971-1975 dels 2003-2006. Vice ordförande 1988-2002. År 2002 blev han suppleant i SNF-styrelsen och 2003-2006 ordinarie ledamot. Han har även varit suppleant i Sven Svenssons Stiftelse.

Höjdpunkten under hans första ordförandetid i GNF var jubileumsutställningen 1973 i Stadsbiblioteket, "Mynt – vår hobby", som besöktes av 30 000 personer.

Som föreningsmänniska har han bland annat varit auktionskommissarie, kursledare, sektionsledare, festanordnare, föredragshållare, artikelförfattare, reseledare samt skissat medaljförslag. Men även utanför GNF har Sandström varit verksam och hållit cirka 150 numismatiska föredrag i många olika sammanhang.

Ett bestående verk är hans redaktörskap av GNF:s tjugotal småskrifter. Han förfärdigade manuellt de tryck-



Didrachma ca 220 f.Kr. Frånsida. Jupiter och Victoria i en quadriga. Rom. Ur Rolf Sandströms bok *Romarna och deras mynt*. 2013.

färdiga originalen på skrivmaskin. Några exempel: Gunnar Holst: Numismatiska kurios, Urtaquiderna och deras mynt, Antika årtalsmynt och Dirhemer – ett medeltida världsmynt; Sune Persson: Palestinas och Israels sedelhistoria; Hans Lennart Lundh: Den skandinaviska myntunionen och Sandströms krönikor om GNF 1973 och 2003.

Nu har Sandström krönt sin numismatiska bana med att efter fyra års intensivt arbete ge ut den första utförliga boken på svenska om romerska mynt och historia. Om boken skriver Lennart Lind: "Det har blivit en vacker bok, som kan tjäna både som uppslagsbok och som ren nöjesläsning" och Curt Ekström: "Sammantaget ger boken en heltäckande och välavvägd presentation av romarna och deras mynt".

Det är en mycket stor glädje för Holstska stiftelsen att med sin medalj kunna belöna Rolf Sandström för hans livslånga arbete i numismatikens tjänst.

Göteborg den 5 december 2013  
Bengt Holmén  
Ordförande i styrelsen för  
Gunnar Holsts Stiftelse

### Gunnar Holsts medaljörer och deras föredrag 1991-2013

1991 – Gert Rispling, Stockholm: *Arabiska mynt från vikingatiden*.

1999 – Patrick Bruun, Helsingfors: *Konstantin den store och kristendomen – myntens vittnesbörd*.

1993 – Philip Grierson, Cambridge: *Numismatiken som akademiskt lärområde*.

1994 – Martin Price, Athen: *Bibelns mynt*.

1995 – Kolbjørn Skaare, Oslo: *Nordisk myntning under 1000-talet*.

1996 – Christian J. Simensen, Oslo: *Magnus Erikssons och Håkon Magnussons myntning och ekonomiska politik*.

1997 – Ulla Westermark, Stockholm: *Tidiga didrachmer från Kamarina*.

1998 – Kenneth Jonsson, Stockholm: *Myntsamlare och datorn*.

1999 – Bertel Tingström, Uppsala: *Att bygga ett myntmuseum*.

2000 – Lars O. Lagerqvist, Stockholm: *Intrationella betalningsmedel – från tetradrachmer till euro*.

2001 – Rune Ekre, Svenshögen: *Lödöse som myntort*.

2002 – Brita Malmer, Lidingö: *Vikingarna och den första euron*.

2003 – Robert Franke, München: *Olympia-Elismyntningen under 6 århundraden*.

2004 – Henrik Klackenborg, Stockholm: *Vad gör en statsheraldiker?*

2005 – Peter Spufford, Cambridge: *Medieval mints changing info factory mints – the first mass production factory*.

2006 – Ian Wiséhn, Stockholm: *Översikt över svenska numismatiska institutioner*.

2007 – Vera och Gert Hatz, Eutin: –

2008 – Lucia Travaina, Rom: *Pilgrimers myntdeponeringar i Siena kloster ca 1390-1440*.

2009 – Michael Metcalfe, Oxford: *Ribes äldsta myntningar*.

2010 – Gert Rispling, Norrtälje: –

2011 – Mark Blackburn, Cambridge: –

2012 – Carmen Arnold-Biucchi, Cambridge, USA: *Symbols on antique coins*.

2013 – David Hendin, New York: *Judiska upproren mot Rom*.

2013 – Rolf Sandström, Lindome: *Min romerska bok*.



# Program för SNF:s årsmöte i Lund 3 – 4 maj 2014



## Lördag 3 maj

- 10.00 Samling vid Hotell Lundia, Knut den Stores torg 2, Lund.
- 10.15 Visning av Myntkabinetet på Lunds Universitets Historiska museum, Krafts Torg 1, Lund.
- 11.45 Lunch på Kulturkrogen, Tegnérplatsen 4, Lund.
- 12.45 Visning av Kulturhistoriska museet, Tegnérplatsen, Lund.
- 14.15 Visning av auktionsmaterialet, Hotell Lundia.
- 15.30 Auktion, Hotell Lundia.
- 18.00 SNF Årsmöte, Hotell Lundia.
- 20.00 Gemensam middag, Tegnér matsalar, Akademiska Föreningen, Sandgatan 2, Lund.

## Söndag 4 maj

- 09.15 Samling vid Hotell Lundia, Knut den Stores torg 2, Lund.
- 09.30 Avfärd med buss till Landskrona.
- 10.15 Guidad visning av Landskrona Slott, Citadellet, Landskrona.
- 11.45 Lunch på Restaurang Tycho Brahe, Östergatan 3, Landskrona.
- 13.15 Besök på Landskrona museum, Slottsgatan, med visning av mynt samt museets utställningar.
- 14.45 Avfärd med buss till Lund.
- 15.15 Ankomst till Lund C, årsmötet avslutas.

## Måltider

*Lördagens lunch* består av brunch-buffé med cirka tio olika sallader, charkuterier, sillinläggningar, äggröra, korv, bacon, pannkakor med diverse tillbehör, tre sorters ostar med tillbehör, fruktfat, dessert, hembakat bröd, scones och vatten/äppeldryck, kaffe/te till en kostnad av 160 kr per person.

*Middagen* på lördagskvällen består av lax- & skaldjursballotine med örtsallad och citrusreduktion, helstekt oxfile med tryffelsky och örtkryddade primörer samt fransk chokladkaka med espressosirap och bärcoulis. Lättöl/mineralvatten. Kaffe. Allt till en kostnad av 504 kr per person. Dryck efter önskemål beställs på plats och betalas separat.

*Söndagens lunch* består av kycklingbröst med risotto och blue cheese-dressing, sallad, vatten/lättöl/läsk, kaffe/te till en kostnad av 195 kr per person.

Meddela gärna önskemål om specialkost.

## Hotell

*Lundia*, Knut den Stores torg 2, Lund, tfn 046-280 62 00. Enkelrum 795 kr och dubbelrum 1 425 kr. Priserna inkluderar frukost. Bokning kan endast göras per telefon. Ange bokningsnummer 101959 (SNF årsmöte) vid bokningen. Bokningen ska göras senast 2 april 2014. Efter det kan rum endast erhållas i mån av plats.

*Grand Hotell*, Bantorget 1, Lund, tfn 046-280 62 00. Enkelrum 1 095 kr och dubbelrum 1 625 kr. Priserna inkluderar frukost. Bokning kan endast göras per telefon. Ange bokningsnummer 101959 (SNF årsmöte) vid bokningen.

## Anmälan

Anmälan till måltiderna, som är bindande, sker till Roger Lind, tfn 073-949 60 84, e-post: sigge@live.se.

Därefter betalas avgiften för de måltider som valts till SNF:s PlusGiro 15 00 07 – 3.

Detta måste vara gjort senast den 18 april 2014.

## HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96



Box 19 507  
S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmanngatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,  
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vardagar 11-17, fredag 11-15

## FÖRENINGEN FÖR HISTORISKA VÄRDEPAPPER

**AUKTION NR 69  
LÖRDAG 10 MAJ 2014**

på Kungl. Myntkabinetet  
Sveriges Ekonomiska Museum  
Slottsbacken 6, Stockholm

**Inlämning av objekt senast 13 mars**  
Marita Strandberg, Box 7377, 103 91 Stockholm  
08-611 01 10  
info@aktiesamlaren.se



## SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 20 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

### ANTIKBODEN

Kanikgatan 3  
222 29 Lund  
Tel. 046-12 99 00  
per\_flodberg@hotmail.com

### BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson  
Västra Hamngatan 6  
411 17 Göteborg  
Tel. 031-13 94 84  
besour@telia.com-[www.besour.se](http://www.besour.se)

### HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1  
147 91 Grödinge  
Tel. 08-732 66 86, 070 212 64 55  
christian.hamrin@telia.com

### H & J:S NUMISMATIK HB

Jimmy Häggqvist  
Box 43  
310 20 Knäred  
jimmy@collectia.se

### KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 11  
371 35 Karlskrona  
Tel. 0455-813 73  
lennart@mynt.nu-[www.mynt.nu](http://www.mynt.nu)

### RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14  
Box 98  
503 06 Borås  
Tel. 033-41 03 15

### LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5  
222 22 Lund  
Tel./fax 046-14 43 69  
siv-gunnar@swipnet.se

### J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23  
370 24 Nätraby  
Tel. 0455-155 99

### HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20  
611 34 Nyköping  
Tel./fax 0155-28 63 25  
corona-coin@swipnet.se  
[http://home.swipnet.se/corona\\_coin](http://home.swipnet.se/corona_coin)

### HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96, Box 19 507  
104 32 Stockholm  
Tel./fax 08-673 34 23

### ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46,  
Box 5132  
102 43 Stockholm  
Tel. 08-662 62 61, fax 08-661 62 13  
info@nordlindsmynt.se  
[www.nordlindsmynt.se](http://www.nordlindsmynt.se)

### NUMIKON

Stefan Jonasson/Ticalen Mynthandel  
Stureplatsen 3  
411 39 Göteborg  
Tel. 031-20 81 11  
ticalen@gmail.com

### PECUNIA MM HB

Farinvägen 8  
245 33 Staffanstorp  
Tel./fax 046-25 21 19  
mattsson.g@telia.com

### J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30  
Box 1320  
251 13 Helsingborg  
Tel./fax 042-12 25 28  
pedersen.mynt@telia.com  
[www.jpetersen.se](http://www.jpetersen.se)

### SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6  
Box 16 390  
103 27 Stockholm  
Tel. 08-411 50 81, fax 08-411 52 23  
[www.selinsmynthandel.se](http://www.selinsmynthandel.se)

### SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10  
411 14 Göteborg  
Tel./fax 031-13 50 88  
skarabe@telia.com  
[www.skarabe.eu](http://www.skarabe.eu)

### STRANDBERGS MYNTHANDEL & AKTIESAMLAREN AB

Arsenalsgatan 6  
Box 7377  
103 91 Stockholm  
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20  
Fax 08-611 32 95  
info@aktiesamlaren-bj.se  
[www.aktiesamlaren.se](http://www.aktiesamlaren.se)  
[www.strandbergs-mynt.se](http://www.strandbergs-mynt.se)

### TAMCO NUMISMATICS

Box 6235  
102 35 Stockholm  
Tel. 070 631 58 09  
tamco.num@telia.com

### TICALEN MYNTHANDEL

Stureplatsen 3  
411 39 Göteborg  
Tel./fax 031-20 81 11  
ticalen@gmail.com

### HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Vasagatan 42  
Box 490  
101 29 Stockholm  
Tel. 08-411 08 07, fax 08-21 21 96

## SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070 212 64 55

[www.mynt.nu/smf/](http://www.mynt.nu/smf/)

# VÄLKOMNA PÅ MYNTMÄSSA

**Lördag 29 mars 2014**  
**kl. 11 – 15**

**i Ullevi Tennishall, Smålandsgatan 2**  
**(intill Stureplatsen), GÖTEBORG**

Svenska Numismatiska Föreningen  
& cirka tio mynthandlare  
kommer att vara representerade.  
Göteborgs Numismatiska Förening anordnar.



MYNTAUKTIONER  
I SVERIGE AB



## INLÄMNING I GÖTEBORG!



**Vi finns på plats på myntmässan på Ullevi Tennis lördagen den 29 mars kl. 11-15. Förutom att vi tar emot inlämningar, säljer vi äldre kataloger ur vårt lager till reducerat pris.**

**Även fredagen den 28 mars befinner vi oss i regionen och det går bra att kontakta Dan Carlberg för hembesök eller motsvarande. Ring 070-999 06 09 eller maila [dan.carlberg@myntauktioner.se](mailto:dan.carlberg@myntauktioner.se).**



**Skarabé**  
**Mynt & Guld AB**  
köper och säljer  
MYNT, SEDLAR  
och MEDALJER  
Föremål från antiken



Västra Hamngatan 6  
411 17 Göteborg  
Tel. 031 - 135088  
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu  
Öppet: Vardagar 10-18

# MYNTMÄSSA

Lördag 29 Mars 2014

Kl. 10.00 - 16.00

**Maserskolans aula**

Hagavägen 70, Borlänge

**10-12 mynthandlare**

- Mynt och övrig numismatik
- Sedlar • Medaljer • Polletter
- Utställning av betalningsmedel
- Lotteri

ENTRÉ: 20 kr

Stor fri parkering

Arrangör:

**Falu-Borlänge Myntklubb**

Information:

thomasschutt@hotmail.com

Tfn: 073 - 048 32 04

Hemsida: www.fb-myntklubb.se



MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

# INLÄMNING

TILL

# AUKTION 12

PÅGÅR

Auktion 12 avhålls i september 2014. Tänk på att ju tidigare en inlämning görs,  
desto bättre presentation av de inlämnade objekten kan vi göra.

Kontakta oss på tfn: 08-410 465 65 eller mail: [info@myntauktioner.se](mailto:info@myntauktioner.se).



# MYNTAUKTION

i Stockholm lördag 10 maj 2014

Några mynt vi har sålt tidigare:

(inklusive köparprovision)



Penning Sigtuna  
Olof Skötkonung / Anund Jakob  
9.600:-.



4 öre 1603  
31.400:-



1 dukat 1714  
37.500:-



1 dukat 1853  
18.100:-



Norge. Penning  
(Anonym)  
11.600:-



Norge. 50 öre 1874  
22.300:-



Norge. 5 öre 1917 järn  
12.700:- Nytt rekord!



Finland. 200 markkaa 1926  
13.300:-



USA. 1 dollar 1799  
15.100:-

Bättre mynt och hela samlingar mottages till vårens myntauktion.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

**Vi köper även guld och silver kontant!**

## MYNTKOMPANIET



Myntkompaniet  
Svartensgatan 6  
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17  
Fax: 08-643 22 38

E-post: [coins@philea.se](mailto:coins@philea.se)  
[www.myntkompaniet.se](http://www.myntkompaniet.se)



MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

# AUKTION 10

14-15 mars 2014  
Garnisonen - Stockholm



**Katalogen beställs genom insättning av 190 kr till bg 399-0090.**

---

Myntauktioner i Sverige AB  
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm  
E-mail: [info@myntauktioner.se](mailto:info@myntauktioner.se) - Telefon: 08-410 465 65  
[www.myntauktioner.se](http://www.myntauktioner.se)